

ৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ৰ আলোচনাচক্ৰ

সাহিত্য চৰ্চা কেন্দ্ৰ, অসম

আজাৰা, গুৱাহাটী-১৭

আৰু

মধুপুৰ সত্ৰ সমিতি

মধুপুৰ সত্ৰ

তাৰিখ : ২৪ ডিচেম্বৰ, ২০২২

বিষয়ঃ

অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষা এক তুলনামূলক অধ্যয়ন

প্ৰস্তুত কৰ্তা

ড° প্ৰাঞ্জুমণি শইকীয়া

আৰু

হাজী মঃ বদৰুল হক

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

জুবীয়া মহাবিদ্যালয়

নগাঁও : অসম

E-mail: pranjumonisaikia21@gmail.com

E-mail: hbadrulhoque@gmail.com

অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষা এক তুলনামূলক অধ্যয়ন

অৱতৰণিকা :

সম্প্ৰতি সাহিত্যৰ জগতত তুলনামূলক সাহিত্যই গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। তুলনামূলক সাহিত্য ষষ্ঠদশ শতিকাত ইউৰোপত আৰম্ভণি হৈছিল যদিও ভাৰতত তুলনামূলক সাহিত্যৰ ইতিহাস ইমান পুৰণি নহয়। ১৯০৭ চনত ভাৰতীয় সাহিত্য পৰিষদে কবিগুৰু ৰবীন্দ্ৰ নাথ ঠাকুৰৰ দ্বাৰা ‘Comparative literature’ শীৰ্ষক ভাষণ প্ৰদান কৰাৰ পাছত ভাৰতত এই তুলনামূলক পদ্ধতিও সাহিত্য চৰ্চাৰ দুৱাৰ মুকলি কৰে। ভাৰতবৰ্ষ এখন বহু ভাষা-ভাষীৰ দেশ। ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন ভাষা সমূহৰ মাজত আন্তঃসম্পৰ্ক বৃদ্ধি আৰু সামাজিক, সাংস্কৃতিক সাৰ্বজনীনতা অন্বেষণেই হৈছে ভাৰতীয় তুলনামূলক সাহিত্যৰ মূল উদ্দেশ্য। তুলনামূলক সাহিত্য পদ্ধতিৰে দুটা ভিন্ন ভাষা ভাষীৰ মাজত থকা সাদৃশ্য বৈসাদৃশ্য সমূহৰ সম্পৰ্কে বিশ্লেষণ কৰি সামীপ্য স্থাপন কৰিবলৈ চেষ্টা চলোৱা হয়। আধুনিক ভাৰতীয় আৰ্যভাষাবোৰৰ ভিতৰত অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাই এক বিশেষ স্থান অধিকাৰ কৰি আছে। অসমীয়া ভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্যৰ লগত উড়িয়া ভাষাৰ ভাষিক বৈশিষ্ট্যৰ বহু ক্ষেত্ৰত মিল দেখা যায় আৰু বহুক্ষেত্ৰত অমিল অৰ্থাৎ সুকীয়া সুকীয়া বৈশিষ্ট্যৰে সমৃদ্ধ। সেয়েহে আলোচনা পত্ৰখনত দুয়োটা ভাষাৰ ভাষিক উপাদান সমূহৰ তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়োৱাৰ চেষ্টা কৰা হ’ব।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য :- অসমীয়া ভাষা আৰু উড়িয়া ভাষা ভগ্নী স্থানীয় ভাষা। দুয়োবিধ ভাষাৰ মাজত অনেক সাদৃশ্য থকা দেখা যায়। অসমীয়া ভাষা আৰু উড়িয়া ভাষাৰ মাজত তুলনামূলক অধ্যয়ন কৰাই গৱেষণা পত্ৰখনৰ মূল উদ্দেশ্য।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ :- অসমীয়া ভাষা আৰু উড়িয়া ভাষাৰ তুলনামূলক আলোচনাত দুয়োটা ভাষাৰে ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দতাত্ত্বিক দিশ সামৰি লোৱা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি :- অসমীয়া ভাষা আৰু উড়িয়া ভাষাৰ আলোচনাত তুলনামূলক পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হ’ব। বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা বিভিন্ন গ্ৰন্থৰ সহায় লোৱা হৈছে।

অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাৰ চমু পৰিচয় :- ভাৰতবৰ্ষৰ উত্তৰ পূবত অৱস্থিত অসম এখন অন্যতম ৰাজ্য। পূৰ্বতে প্ৰাগজ্যোতিষ আৰু কামৰূপ নামেৰে পৰিচিত ৰাজ্যখন ত্ৰয়োদশ শতিকাত টাইসকল অসমলৈ অহাৰ পিছত অসম শব্দৰ উৎপত্তি হয় আৰু পঞ্চদশ শতিকা মানৰ পৰাহে অসম শব্দটো লিখিত ৰূপত প্ৰচলন হয়। বুৰঞ্জীৰ মতে ‘আক সম নাই’ — সেয়ে অসম। ইণ্ডো ইউৰোপীয় ভাষা পৰিয়ালৰ সতম শাখাৰ অন্তৰ্গত ভাৰতীয় আৰ্যৰ সৈতে অসমীয়া ভাষাৰ জন্ম পত্ৰিকা সম্পৰ্কিত। নব্য ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ মাগধী অপভ্ৰংশৰ পৰাই অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাৰ জন্ম হৈছে। ৬^০ বাণীকাস্ত কাকতিৰ মতে অসমীয়া ভাষাৰ যুগ বিভাজন তিনিটা — প্ৰাচীন অসমীয়া, মধ্য অসমীয়া আৰু আধুনিক অসমীয়া ভাষা। ৬^০ ৰমেশ পাঠকে কাকতিৰ যুগ বিভাজনক সালসলনি কৰি চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰিছে— উদ্ভৱ কালৰ অসমীয়া ভাষা, প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষা, মধ্যযুগৰ অসমীয়া ভাষা আৰু আধুনিক যুগৰ অসমীয়া ভাষা। অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা মূলতঃ তিনিটা উজনি অসমৰ উপভাষা, মধ্য অসমৰ উপভাষা আৰু নামনি অসমৰ উপভাষা।

উৰিষ্যাৰ উড়িয়া ভাষাও পূব মাগধী অপভ্ৰংশৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা এটা সমৃদ্ধিশালী ভাষা। অসমীয়া ভাষাৰ দৰে উড়িয়া ভাৰতৰ ২২ টা স্বীকৃতি প্ৰাপ্ত ভাষাৰ মাজৰ এটা। ভগৱান জগন্নাথৰ আবাসস্থান উৰিষ্যাত ওদ্ৰ বা উদ্ৰ নামৰ আদিবাসী সকলে বাস কৰিবলৈ লোৱাৰ পাছত ইয়াৰ নাম উৰিষ্যা হৈছে বুলি কোৱা হয়। উড়িয়া ভাষাৰ যুগবিভাজন পাঁচটা — প্ৰাক্ শাৰলা যুগ, শাৰলা যুগ, পঞ্চসখা যুগ, ৰীতি যুগ আৰু আধুনিক যুগ। উড়িয়া ভাষাৰ উপভাষা প্ৰধানকৈ চাৰিটা — দক্ষিণ উৰিষ্যাৰ উপভাষা, পশ্চিম উৰিষ্যাৰ উপভাষা, উত্তৰ উৰিষ্যাৰ উপভাষা আৰু মধ্য উৰিষ্যাৰ উপভাষা।

বিষয়ৰ আলোচনা ৪:- প্ৰস্তাবিত গৱেষণা পত্ৰখনি আলোচনা কৰিবলৈ আলোচনাৰ সুবিধাৰ কাৰণে ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দতাত্ত্বিক এই তিনিটা ভাগত ভাগ কৰি লোৱা হৈছে।

ধ্বনিতাত্ত্বিক ৪:- অসমীয়া ভাষা আৰু উড়িয়া ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বই এক বিশেষ বৈশিষ্ট্য লাভ কৰিছে। স্বৰধ্বনি আৰু ব্যঞ্জনধ্বনি প্ৰয়োগত দুয়োটা ভাষাৰে কেতবোৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য আছে।

স্বৰধ্বনি ৪:- অসমীয়া ভাষাৰ স্বৰধ্বনি আঠোটা। সেই কেইটা হ'ল — ই, এ', এ, অ, অ', আ, ও আৰু উ। জিভাৰ অংশ অনুযায়ী স্বৰধ্বনি সমূহক সন্মুখ, কেন্দ্ৰীয় আৰু পশ্চ আৰু উচ্চতা অনুসৰি উচ্চ, উচ্চমধ্য, নিম্নমধ্য আৰু নিম্ন এই কেইটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। সংস্কৃতৰ এঘাৰটা ধ্বনিৰ পৰিবৰ্তে অসমীয়াত আঠোটা ধ্বনিৰহে প্ৰয়োগ হ'ল। এ আৰু অ বৰ্ণৰ উচ্চাৰণ দুই ধৰণে হয়। ধ্বনিগুণ বুজাওতে পাৰ্থক্যৰ সীমা ৰেখা নিশ্চয় কৰিবৰ কাৰণে উদ্ধকমা (') প্ৰয়োগ কৰা হয়। আনহাতে ই, ঈ আৰু উ, উ ধ্বনি কেইটাৰ উচ্চাৰণৰ পাৰ্থক্য নাই বাবে কেৱল ই আৰু উ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ থাকিলগৈ। ঋ স্বৰটো 'ৰি' ৰূপেহে উচ্চাৰিত হয় আৰু ঐ আৰু ঔ স্বৰ অ + ই আৰু অ + উ সংযোগৰ ফলত সৃষ্টি হৈছে। অসমীয়া ভাষাত ঐ আৰু ঔ ৰ উপৰিও বহুকেইটা দ্বিস্বৰৰ প্ৰয়োগ পোৱা যায়। স্বৰধ্বনিৰ অনুনাসিকতা অসমীয়া ভাষাৰ এটা প্ৰধান বিশেষত্ব।

আনহাতে উড়িয়া ভাষাৰ স্বৰধ্বনি ছটা — অ, আ, ই, উ, ও আৰু এ। জিভাৰ অংশ অনুযায়ী সন্মুখ, কেন্দ্ৰীয় আৰু পশ্চ আৰু জিভাৰ উচ্চতা অনুযায়ী স্বৰধ্বনি সমূহৰ উচ্চ, উচ্চ মধ্য, নিম্ন মধ্য আৰু নিম্ন ভাগত ভগোৱা হৈছে। উড়িয়া ভাষাত ই-ঈ আৰু উ, উৰ উচ্চাৰণৰ পাৰ্থক্য নাই। উড়িয়া ভাষাত ঐ আৰু ঔ যথাক্ৰমে অ + ই আৰু অ + উ যুক্ত ৰূপত উচ্চাৰণ হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। উড়িয়া ভাষাত ঋ ধ্বনি উচ্চাৰণত বিশেষত্ব দেখা যায় ঋ ধ্বনি ৰু ৰূপে উচ্চাৰিত হয়।

ব্যঞ্জন ধ্বনি ৪:- অসমীয়া ভাষাৰ একচল্লিশটা ব্যঞ্জন বৰ্ণমালাৰ বিপৰীতে উচ্চাৰণৰ দিশত অৰ্ধস্বৰ ৰ আৰু য লৈ তেইশটা ব্যঞ্জন ধ্বনিহে পোৱা যায়। চ আৰু ছ ৰ সলনি চ, জ, য আৰু ঝ ৰ ঠাইত কেৱল জ ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ। দন্ত্য মুখ্যৰ সলনি দন্তমূলীয় ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ, শ, ষ, স'ৰ ঠাইত কেৱল স ধ্বনিহে উচ্চাৰিত হ'ল। অসমীয়া ভাষাত ৰ, ঢ আৰু ড় এই তিনিটা সুকীয়া উচ্চাৰণ নাই তাৰ পৰিবৰ্তে 'ৰ' ধ্বনিহে উচ্চাৰিত হ'ল।

উড়িয়া ভাষাত ৩৯টা ব্যঞ্জন বৰ্ণ সমূহৰ বিপৰীতে উচ্চাৰণৰ দিশৰ একত্ৰিশ টা ব্যঞ্জন ধ্বনি পোৱা যায়। উড়িয়া ভাষাত চ, ছ আৰু জ, ত্ৰ্য ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ পোৱা যায়। ইয়াৰোপৰিও উড়িয়া ভাষাত ট, ঠ, ড, ঢ, ণ ধ্বনি আৰু দুটা ল ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ পোৱা যায়। দন্ত্য, মুখ্য আৰু দন্তমূলীয় ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ মন কৰিবলগীয়া ছ আৰু ঝ তালব্য ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ উড়িয়া ভাষাত আছে। মুখ্য ধ্বনি ট, ঠ, ড, ঢ, ণ — ৰ উচ্চাৰণ উড়িয়া ভাষাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। উড়িয়া ভাষাত দন্ত্য আৰু মুখ্য দুই ধৰণে 'ল' ধ্বনিৰ উচ্চাৰিত হয়। 'ৱ' ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ আছে যদিও ইয়াৰ বিশেষ উচ্চাৰণ পোৱা নাযায়। ঙ, ণ, ল, ৰ আৰু য সাধাৰণতে শব্দৰ আদিত প্ৰয়োগ নহয়।

অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাৰ ধ্বনিগত তুলনা — সংস্কৃত স্বৰধ্বনিত থকা এঘাৰটা বৰ্ণৰ অসমীয়া বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি হ'ল আঠোটা আৰু উড়িয়া স্বৰধ্বনি হ'ল ছটা। হ্ৰস্ব দীৰ্ঘৰ পাৰ্থক্যহীনতা দুয়োটা ভাষাৰ স্বৰধ্বনিৰে অন্যতম বৈশিষ্ট্য। অসমীয়া ভাষাত এ ধ্বনিটো এ আৰু এ' দুই ধৰণেৰে উচ্চাৰণ হয় কিন্তু উড়িয়া ভাষাত এই ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ একেটাই হয়। আকৌ অসমীয়া ভাষাত অ ধ্বনিটো অ আৰু অ' দুই ধৰণেৰে উচ্চাৰণ হয় কিন্তু উড়িয়া ভাষাত নাই। অসমীয়া ভাষাত ঐ আৰু ঔ দ্বিস্বৰ দুটাৰ বাহিৰে ভালেকেইটা দ্বিস্বৰ প্ৰয়োগ হৈছে কিন্তু উৰিয়াত দ্বিস্বৰৰ প্ৰয়োগ একেবাৰেই নাই। অসমীয়া আৰু উড়িয়া দুয়ো ভাষাতে অনুনাসিকতা স্বৰৰ অন্যতম লক্ষণ।

অসমীয়া ভাষাত দন্ত্য আৰু মুখ্য ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ পৃথকে দেখুওৱা নাই তাৰ পৰিবৰ্তে নতুনকৈ দন্তমূলীয় ধ্বনিৰ সৃষ্টি হৈছে। অসমীয়া ভাষাত চ আৰু ছ ৰ মাজত উচ্চাৰণৰ পাৰ্থক্য নাই কিন্তু উড়িয়া ভাষাত পাৰ্থক্য আছে। অসমীয়া ভাষাত মুখ্য ধ্বনি কেইটা উচ্চাৰণত নাই কিন্তু উড়িয়া ভাষাত মুখ্য ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ ৰক্ষিত হৈছে। অসমীয়া

ভাষাত জ, য, ঝ ধ্বনিকেইটাৰ ঠাইত 'জ' ধ্বনিৰ ব্যৱহাৰ হোৱাৰ বিপৰীতে উড়িয়া ভাষাত জ আৰু ঝ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ থাকিল। অসমীয়া ভাষাত শ, ষ, স ৰ ঠাইত 'স'ৰ উচ্চাৰণ পশ্চতালব্য উষ্ম ৰূপে ব্যৱহাৰ হ'ল আনহাতে উড়িয়া ভাষাত এই ধ্বনিটো দন্তমূলীয় উষ্মৰূপেই উচ্চাৰিত হ'ল।

অৰ্ধস্বৰ ৰ আৰু য ৰ প্ৰয়োগ অসমীয়া ভাষাত বিশেষভাবে পোৱা যায় আনহাতে উড়িয়া ৰ আৰু য দুয়ো ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ আছে যদিও 'ৰ' ধ্বনি বহু সময়ত 'ব' য়েই ব্যৱহাৰ হৈছে। অসমীয়া ভাষাত ল ধ্বনি দন্তমূলীয় পাৰ্শ্বিক ধ্বনি ৰূপে উচ্চাৰিত হৈছে - আনহাতে উড়িয়া ভাষাত দন্তমূলীয় পাৰ্শ্বিক ধ্বনি থকাৰ উপৰিও মূখ্য পাৰ্শ্বিক ৰূপেও উচ্চাৰণ পোৱা গৈছে।

ৰূপতাত্ত্বিক :- ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশৰ দৰে ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক দিশতো অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাত তুলনা দেখিবলৈ পোৱা যায়।

গঠনমূলক প্ৰত্যয় : অসমীয়া ভাষাত গঠনমূলক প্ৰত্যয়ৰ ক্ষেত্ৰত তদ্ভৱ তৎসম আৰু কিছুমান বিদেশী প্ৰত্যয় পোৱা যায়। যেনে— আক, অতি, অন, আনী, আমি, ইয়া, উৱা, নী, দানী আদি।

উড়িয়া ভাষাত উৎস আৰু ইতিহাসৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি গঠন মূলক প্ৰত্যয় বিলাকক তদ্ভৱ তৎসম আৰু বিদেশী এই তিনি ধৰণে পোৱা যায়। যদিও অধিকাংশ গঠনমূলক প্ৰত্যয় অৱশ্যে তদ্ভৱ জাতীয়। তৎসম আৰু বিদেশী প্ৰত্যয়ৰ সংখ্যা বৰ বেছি নহয়। যেনে— আন, অনি, আৰী, নী, অক, মশ, সিৰি, দানী আদি।

অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা ৰূপহ, ফুলতী, লাহতী আদি শব্দৰ ব্যৱহাৰ উড়িয়া ভাষাত নাই। ইয়াৰ বিপৰীতে উড়িয়া ভাষাত থকা কেতবোৰ শব্দ কাঠুৰিআ, ফুটিআনি, ঘোৰণি আদি শব্দবোৰৰ প্ৰয়োগ অসমীয়া ভাষাত নাই।

সৰ্বনাম : অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাত পুৰুষ বাচক, নিৰ্দেশসূচক, প্ৰশ্নবাচক, দূৰত্ববাচক, সমীপবাচক, নিজবাচক, অনিৰ্দিষ্টবাচক আদি সৰ্বনামৰ প্ৰয়োগ হয়। দুয়োটা ভাষাতে সৰ্বনামবোৰৰ বচনৰ ৰূপ অনুসৰি প্ৰত্যেকৰে ৰূপবোৰ ভিন ভিন হয়। প্ৰতিটো পুৰুষ আৰু বাচক অনুযায়ী শব্দবিভক্তি লগ লাগে। দুয়োটা ভাষাতে সৰ্বনামৰ তীৰ্থক ৰূপে পোৱা যায়। এটা কথা উল্লেখযোগ্য যে অসমীয়া ভাষাত সৰ্বনামৰ ক্ষেত্ৰত যি বিচিত্ৰতা আছে সেয়া উড়িয়া ভাষাত নাই। যেনে— এওঁ, তেওঁ, এখেত, তেখেত আদি।

বিশেষণ : অসমীয়া আৰু উড়িয়া দুয়োটা ভাষাতে বিশেষণৰ কেইবাটাও ভাগ আছে— বিশেষ্যৰ বিশেষণ, যেনে—

অসমীয়া — অকঁৱা ল'ৰা

উড়িয়া— সুন্দৰ পিলা

বিশেষণীয় বিশেষণ যেনে—

অসমীয়া— অতি সুন্দৰ ঘৰ

উড়িয়া— বড় সুন্দৰ ঘৰ

ক্ৰিয়া বিশেষণ যেনে—

অসমীয়া— বেগাই যোৱা

উড়িয়া— শীঘ্ৰে চাল

বচন : অসমীয়া আৰু উড়িয়া দুয়োটা ভাষাত বচন দুটা। দ্বিবচনৰ প্ৰয়োগ দুয়োটা ভাষাতে নাই যদিও দুজনক বুজাবৰ কাৰণে দুটা শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি দুয়োটা ভাষাতে বহুবচনৰ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা হয়। এনে কিছুমান বহুবচনৰ প্ৰত্যয় আছে যিবোৰ অসমীয়া ভাষাৰ লগত উড়িয়া ভাষাত মিল নাই। যেনে— অসমীয়া বহুবচন বাচক প্ৰত্যয় — বোৰ, বিলাক, হঁত, সখা আদি উড়িয়া ভাষাত পোৱা নাযায়। ঠিক তেনেদৰে উড়িয়া ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা মানে, গুড়িক হেৰিক, মান আদি বহুবচনৰ প্ৰত্যয়বোৰৰ ব্যৱহাৰ অসমীয়া ভাষাত নাই। উড়িয়া ভাষাত বচনটো ব্যকৰণগত কিন্তু অসমীয়া ভাষাত ই ব্যাকৰণগত বিষয় নহয়।

লিংগ : অসমীয়া ভাষাত লিংগ দুটা পুংলিংগ আৰু স্ত্ৰীলিংগ কিন্তু উড়িয়া ভাষাত লিংগ তিনিটা পুংলিংগ, স্ত্ৰীলিংগ আৰু ক্লীৰলিংগ। অসমীয়া ভাষাত লিংগ আংশিক ব্যাকৰণগত যদিও উড়িয়া ভাষাত লিংগ ব্যাকৰণ গত বিষয় নহয়।

লিংগ সাধানৰ ক্ষেত্ৰত উপায়কেইটা একে যদিও অসমীয়া ভাষাতকৈ উড়িয়া ভাষাত লিংগ বাচক প্ৰত্যয়ৰ সংখ্যা ভিন্ন। অসমীয়া ভাষাত স্ত্ৰীলিংগ বাচক প্ৰত্যয় চাৰিটা— ঙ্, নী, অনী, বী। কিন্তু উড়িয়া ভাষাত স্ত্ৰীলিংগ বাচক প্ৰত্যয় কেইটা হ'ল— আ, ই, ঙ্, নি, নী, লী আদি।

অসমীয়া ভাষাৰ দৰে উড়িয়া ভাষাটো কিছুমান পুংলিংগ বাচক আৰু স্ত্ৰীলিংগ বাচক শব্দ আছে।

পুংলিংগবাচক শব্দ

অসমীয়া— বৰলা

উড়িয়া— ভেণ্ডিআ

স্ত্ৰীলিংগবাচক শব্দ

অসমীয়া— সতিনী

উড়িয়া— সৌতুনী

কাৰক আৰু শব্দ বিভক্তি : অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাত কাৰক আৰু শব্দবিভক্তিৰ ক্ষেত্ৰত কিছুমান সাদৃশ্যৰ লগতে কিছুমান বৈসাদৃশ্যও দেখা যায়। দুয়োটা ভাষাতে কাৰক অনুযায়ী বেলেগ বেলেগ শব্দবিভক্তি যোগ কৰা হয়। দুয়োটা ভাষাতে কোনো কোনো কাৰকত শব্দ বিভক্তি লগ লাগে। উড়িয়া ভাষাত সম্প্ৰদান কৰকৰ ব্যৱহাৰ হয় কিন্তু অসমীয়া ভাষাত সম্প্ৰদান কাৰকৰ বিপৰীতে নিমিত্ত কাৰকহে পোৱা যায়। দুয়োটা ভাষাতে অপাদান কাৰক আছে কিন্তু অসমীয়া ভাষাত পঞ্চমী বিভক্তিৰ প্ৰসংগ নাই। ষষ্ঠী বিভক্তিৰ 'ব' ব পাছত পৰসৰ্গ যোগ কৰিহে অপাদানৰ ৰূপ প্ৰকাশ কৰা হয়।

নিৰ্দিষ্ট বাচক প্ৰত্যয় : অসমীয়া ভাষাৰ তুলনাত উড়িয়া ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা নিৰ্দিষ্টবাচক প্ৰত্যয়ৰ সংখ্যা কম। অসমীয়া ভাষাত পুৰুষ অনুসৰি প্ৰত্যয় সমূহৰ প্ৰয়োগ আছে কিন্তু উড়িয়া ভাষাত তেনে কোনো প্ৰত্যয় নাই।

সমন্ধ বাচক শব্দ : অসমীয়া আৰু উড়িয়া উভয় ভাষাতে সমাসবাচক শব্দ পোৱা যায়। সমন্ধবাচক শব্দবোৰক দুই ধৰণেৰে ভাগ কৰিব পাৰি। ক) সংস্কৃত শব্দ খ) অনা সংস্কৃত শব্দ বয়স নিৰ্দেশ কৰি সমন্ধ বুজোৱা শব্দ উভয় ভাষাতে আছে কিন্তু পুৰুষ অনুসৰি বিভিন্ন প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়োগ অসমীয়া ভাষাত আছে যদিও উড়িয়া ভাষাত নাই।

ক্ৰিয়া : অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষা যিহেতু একে মূলৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে সেয়েহে দুয়োটা ভাষাই সংস্কৃতত বহু বৈশিষ্ট্য বহন কৰিছে। ক্ৰিয়াৰ মূল ধাতুৰ ক্ষেত্ৰত তৎসম, অৰ্ধতৎসম, তদ্ভৱ আদি ধাতুবোৰ দুয়োটা ভাষাতে প্ৰায় একে। অৱশ্যে তদ্ভৱ ধাতুৰ মূলৰ পৰা পৰিবৰ্তিত হৈ আনহাতে দুয়োটা ভাষাতে কেতবোৰ ধাতুৱে কিছু পৃথক কৰা গ্ৰহণ কৰিছে। দুয়োটা ভাষাতে পাঁচনী ধাতু, নামধাতু আৰু ধন্যাত্মক ধাতুৰ ক্ষেত্ৰত সাদৃশ্য আছে কিন্তু উড়িয়া ভাষাত ধন্যাত্মক ধাতুবোৰে কিছু সুকীয়া বৈশিষ্ট্য গ্ৰহণ কৰিছে।

ক্ৰিয়াৰ প্ৰকাৰৰ ক্ষেত্ৰত উভয় ভাষাৰ মাজত সাদৃশ্য বেছি যদিও কাল আৰু পুৰুষ অনুযায়ী গঠন হোৱা ক্ৰিয়া বিভক্তিবোৰ সুকীয়া সুকীয়া। ক্ৰিয়াৰ কালৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া ভাষাত প্ৰথম পুৰুষত প্ৰকাশ হোৱা কালনিৰ্দেশক 'ম' ৰূপটো উড়িয়া ভাষাত 'ব' ৰূপে প্ৰয়োগ হয়। উড়িয়া ভাষাৰ তুলনাত অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰিয়াই যথেষ্ট ভাৱে আৰ্য ভিন্ন ভাষাত উপাদান গ্ৰহণ কৰা বাবে অসমীয়া ভাষাই কেতবোৰ দিশত স্বকীয়তা লাভ কৰিছে।

শব্দতাত্ত্বিক : ধ্বনিতাত্ত্বিক আৰু ৰূপতাত্ত্বিক দিশৰ দৰে অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাৰ শব্দবোৰত কিছুমান নিজা বৈশিষ্ট্য আছে। অসমীয়া ভাষাৰ দৰে উড়িয়া ভাষাৰ শব্দসমূহকো তৎসম, অৰ্ধতৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দৰ শ্ৰেণী বিভাজন কৰিব পাৰি। তেনে কিছুমান শব্দ হৈছে—

জীৱ-জন্তু, কীট-পতঙ্গ বুজোৱা শব্দ :

অসমীয়া	উড়িয়া
বাঘ	বাঘ
ম'হ	মইষি
পৰুৱা	পিম্পাডি
নিগনি	মুসা
পখিলা	প্ৰজাপতি আদি।

গছ-গছনি, ফলমূল, শাক-পাচলি বুজোৱা শব্দ :

অসমীয়া	উড়িয়া
আম	আম্ব
শিলিখা	হৰিদা
নেমু	লেশু
জলকীয়া	লংকা
বেঙেনা	বাইগুন
মধুৰি	চাউলিআ
ৰচুন	ৰখুন
উৰহী	শিম্ব
পটল	পেটল

মাছ কাছ বুজোৱা শব্দ :

অসমীয়া	উড়িয়া
ৰৌ	ৰোহি
বাছ	ভাকুৰ
কাঁৱে	কউ
কাছ	কইচঁ

ফুল বুজোৱা শব্দ :

অসমীয়া	উড়িয়া
কদম	কদম্ব
নাৰ্জী	গেন্দু
পদুম	পদ্ম
শেৰালি	শেফালি

চৰাই চিৰিকটি বুজোৱা শব্দ

অসমীয়া	উড়িয়া
ভাটো	শুআ
কপৌ	কাপ্তা
কুকুৰা	কুকুড়া
মৌৰা	ময়ূৰ

শৰীৰৰ অংগ প্ৰতংগ বুজোৱা শব্দ :

অসমীয়া	উড়িয়া
ভৰি	গোড়
চকু	আখি
চেলাউৰি	ভ্ৰুকুটি
দাঁত	দাস্ত

অন্যান্য বিবিধ শব্দ :

অসমীয়া	উড়িয়া
কেৰাহি	কড়েই
চৰিয়া	গাম্‌লা
বাতি	গিনা
পটা	শিলপুআ
আঙঠি	মুদি
বিচনী	বিধুনা
জুহাল	চুলী
আঞ্জা	তৰকাৰী

সামৰণি : ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা দেখা গ'ল যে, অসমীয়া আৰু উড়িয়া ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দতাত্ত্বিক বহুতো সাদৃশ্য আৰু কিছু কিছু ক্ষেত্ৰত বৈসাদৃশ্য পৰিলক্ষিত হয় যদিও অসমীয়া আৰু উড়িয়া দুয়োটা সুকীয়া বৈশিষ্ট্য সম্পন্ন স্বতন্ত্ৰ ভাষা হিচাপে পৰিগণিত হৈছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী :

১. পাটগিৰি দীপ্তি ফুকনঃ অসমীয়া, বাংলা আৰু উড়িয়া ভাষা তুলনামূলক অধ্যয়ন বনলতা প্ৰকাশ, গুৱাহাটী, প্ৰথম প্ৰকাশ, ২০০৪
২. পাটগিৰি দীপ্তি ফুকনঃ ভাষাতত্ত্ব, বনলতা, ১৯৯১
৩. পাঠক ৰমেশঃ অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস, অশোক বুকষ্টল, গুৱাহাটী, ২০১৮
৪. গোস্বামী গোলোক চন্দ্ৰঃ অসমীয়া ব্যাকৰণৰ মৌলিক বিচাৰ, বীণা লাইব্ৰেৰী গুৱাহাটী, ২০১৪
৫. গোস্বামী উপেন্দ্ৰনাথঃ অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ, মণিমাণিক প্ৰকাৰ, ১৯৮১
৬. গোস্বামী উপেন্দ্ৰনাথঃ অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ, বৰুৱা এজেন্সি, গুৱাহাটী- ১৯১১
৭. শইকীয়া বৰা লীলাৱতীঃ সংস্কৃত পালি আৰু অসমীয়া ব্যাকৰণ, বনলতা, ২০০২